

ERFGOEDHUIS
ZUID • HOLLAND

Najaarsbijeenkomst Molennetwerk Zuid-Holland

20 oktober 2023 | Het Veur Theater

ERFGOEDHUIS
ZUID • HOLLAND

Welkom

Dagvoorzitter Marielle Hendriks
Directeur Erfgoedhuis Zuid-Holland

Programma:

- Introductie op het programma - *Ellen Steendam*
- Koloniale verleden van molens - *Herman Kaptein*
- Houtzaagmolen De Otter e.o. Toekomstbestendig - *Guido Mensink*
- Koffieronde
- Actuele ontwikkelingen - *Mark Ravesloot*
- Verdrag van Faro: erfgoed is mensenwerk - *Marloes Wellenberg*
- Panelgesprek
- Samenvatting ochtendprogramma
- Lunch

ERFGOEDHUIS
ZUID•HOLLAND

Introductie op het programma

Ellen Steendam

Programma:

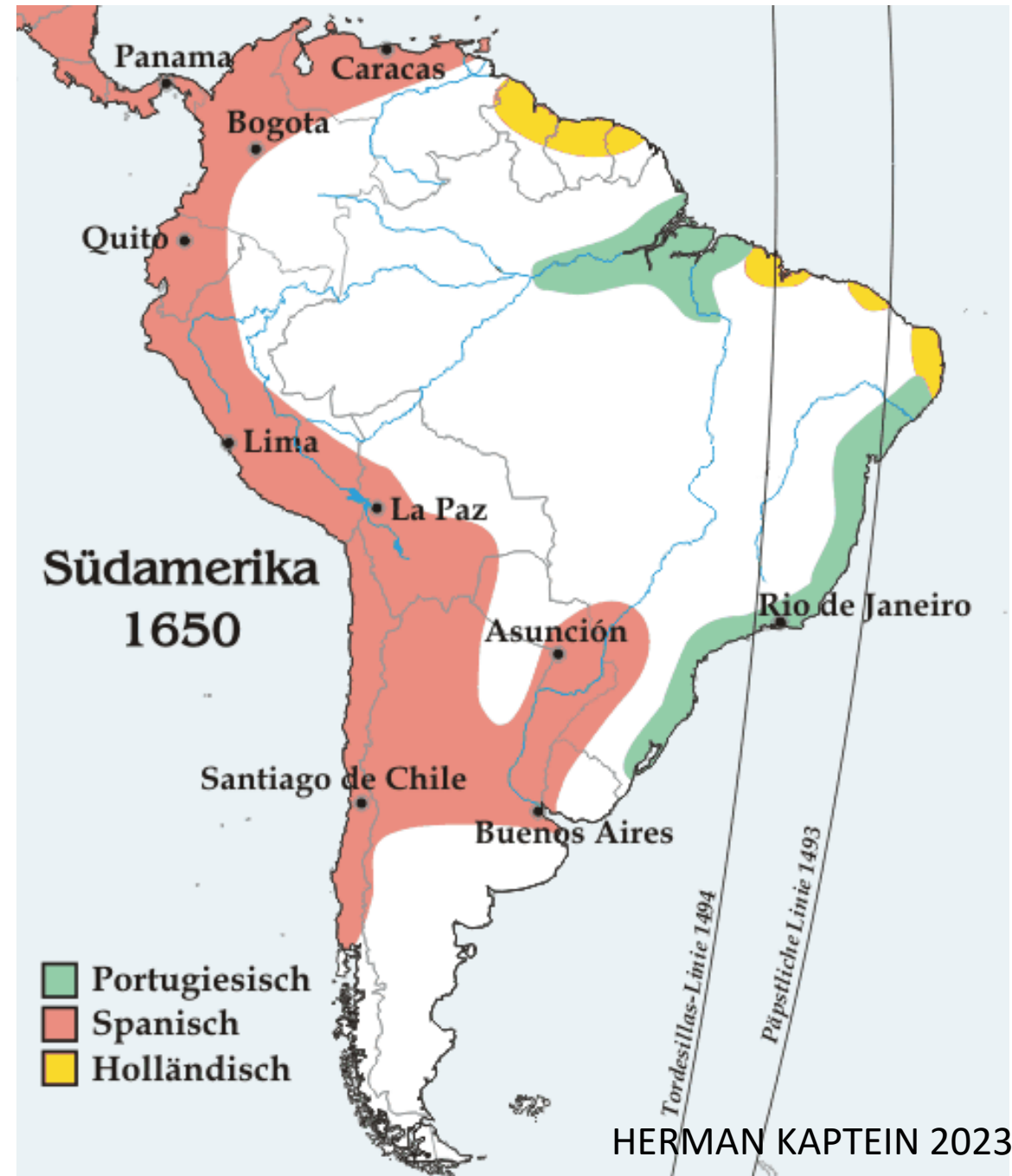
- Introductie op het programma - *Ellen Steendam*
- **Koloniale verleden van molens - *Herman Kaptein***
- Houtzaagmolen De Otter e.o. Toekomstbestendig - *Guido Mensink*
- Koffieronde
- Actuele ontwikkelingen - *Mark Ravesloot*
- Verdrag van Faro: erfgoed is mensenwerk - *Marloes Wellenberg*
- Panelgesprek
- Samenvatting ochtendprogramma
- Lunch

Verfhoutmolens en koloniën

Nieuwe Rasp- of tuchthuis molen 1780-1830

Wat is verfhout?

Tropisch hout waarvan verf in heet water kan worden getrokken

Brazielhout of pernambukhout: rode verfstof

Campêchehout of blauwhout
uit de Mexicaanse staat Campêche in het westen van Yucatan.

Waar komt verfhout vandaan ?

Laken- en zijdeververij + leer

Waarvoor werd
verfhout gebruikt?

bedrukken van katoenen
stoffen uit Brits-Indië na 1675

Hoe werd verfhout
bewerkt?

Staten van Holland 1601/02:

verfhoutraspen alleen
toegestaan in stedelijke
rasphuizen en voor eigen
gebruik

Rasphuis te Amsterdam 1596 - 1815

Wat is een verfhoutmolen?

Tot ca 1650:

Windverfhoutmolen van Pieter Jansz., Zaandijk:
(1601) alleen de moeilijke houtdelen

kapperij

Kantstenen / kollergang

Het malen van verfhout, Zaandam
Herman Heijenbrock 1871-1948

Ca. 1650

Rasphuizen te
Haarlem
Leiden
Rotterdam
Middelburg

't Gravensteen te Leiden
1655: nieuwe vleugel als
rasphuis

De Buiten Moolen van het Tuchthuis te Amsterdam
De Rasphuismolen 1657-1830

Bewerking van verfhout na ca 1650
steeds vaker in windmolens.

Waarom ?

Europese Stapelmarkt voor
Amerikaans verfhout, zowel bewerkt
als onbewerkt

Groei zijdeververij, daarna
katoendrukkerij

Lakenververij: geraspt hout is
schadelijk

Rasphuizen kunnen vraag niet
bijbenen

**De Eendracht / De Binnen
Tuchthuis molen / De
Rooseboom <1766-1876**

Claude Monet 1871

Na 1835 glorietijd

Waarom?

1815 rasphuis opgeheven

2 van 3 verfhoutmolens te
Amsterdam in 1830
opgeheven

1835 koning verbiedt
Rooseboom de Eendracht
tot korenmolen te maken

1833: twaalf
verfhoutmolens in
Zaanstreek

Dankzij begin katoenindustrie in Holland na 1830

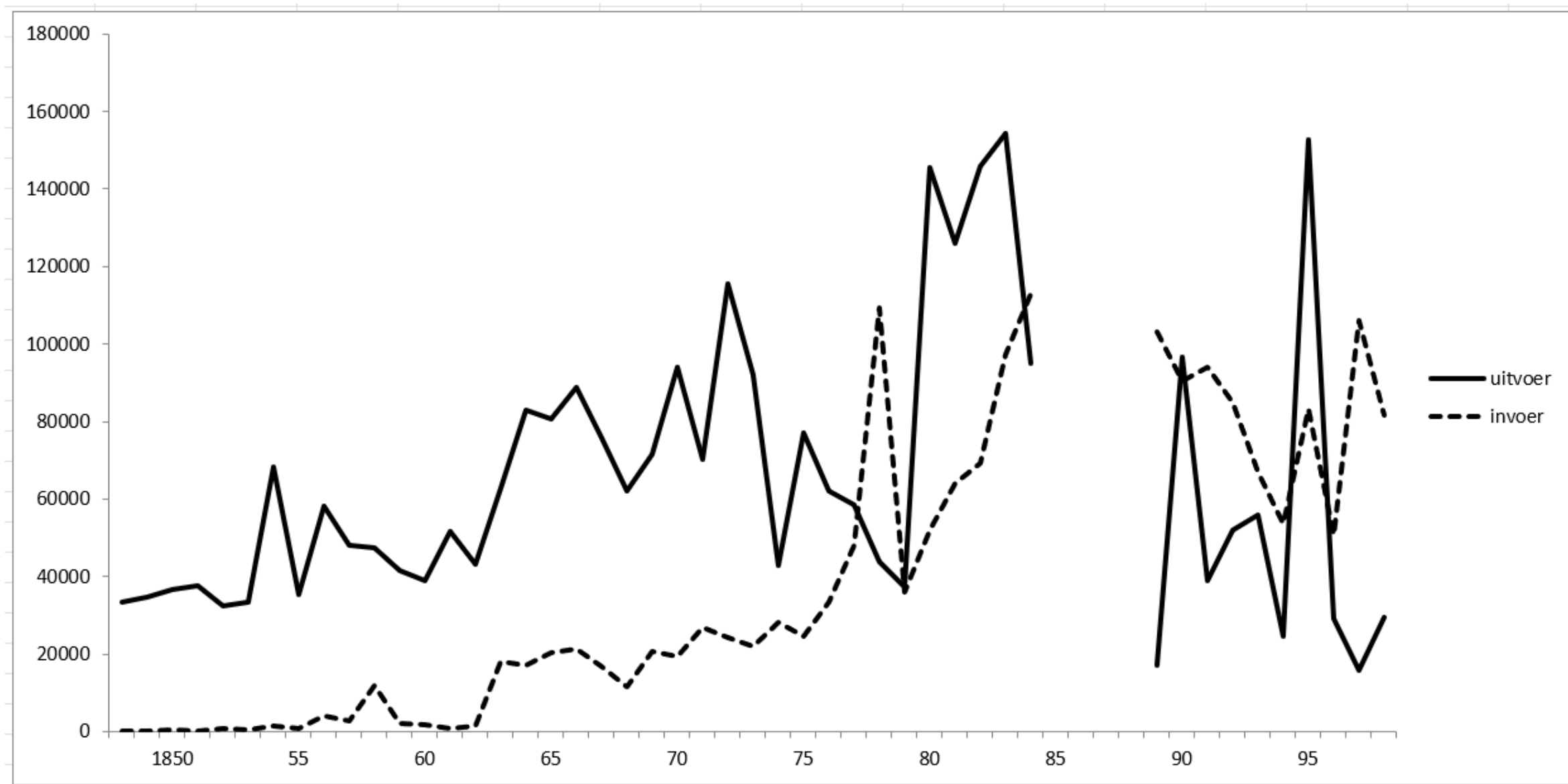
Leidse Katoenfabriek

Katoenen stoffen uit
Brits-Indië
→ geveerd

‘katoentjes’ naar
Nederlands- Indië

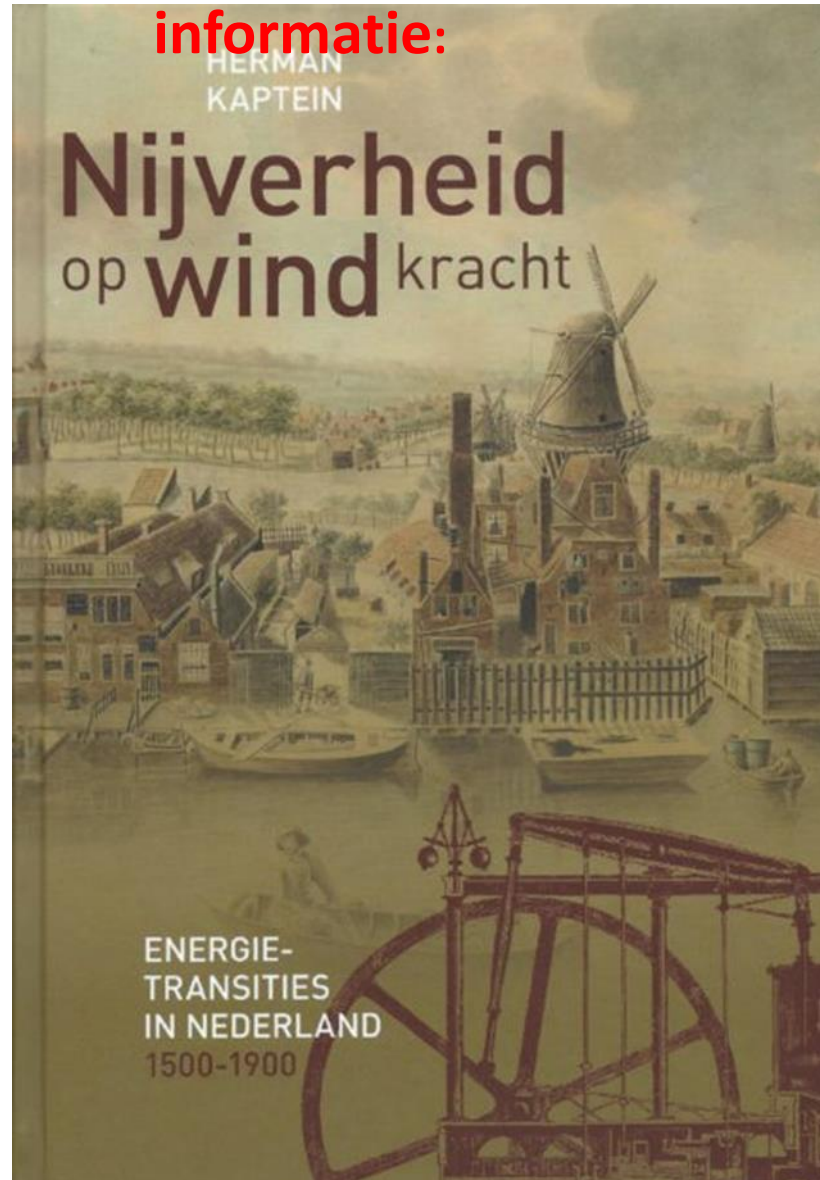
Katoen uit Verenigde
Staten

In- en uitvoer van gemalen verfhout in guldens, 1848-1898.

Voor veel meer
informatie:

Nu te koop voor 25 euro

Ook zonder contant geld op
zak

Einde

Uitgeverij Verloren, Hilversum 39,90 euro

Programma:

- Introductie op het programma - *Ellen Steendam*
- Koloniale verleden van molens - *Herman Kaptein*
- **Houtzaagmolen De Otter e.o. Toekomstbestendig - *Guido Mensink***
- Koffieronde
- Actuele ontwikkelingen - *Mark Ravesloot*
- Verdrag van Faro: erfgoed is mensenwerk - *Marloes Wellenberg*
- Panelgesprek
- Samenvatting ochtendprogramma
- Lunch

welkom molennetwerk
Zuid Holland

dit is molenterrein
de Otter

Oktober 2023

januari 2019

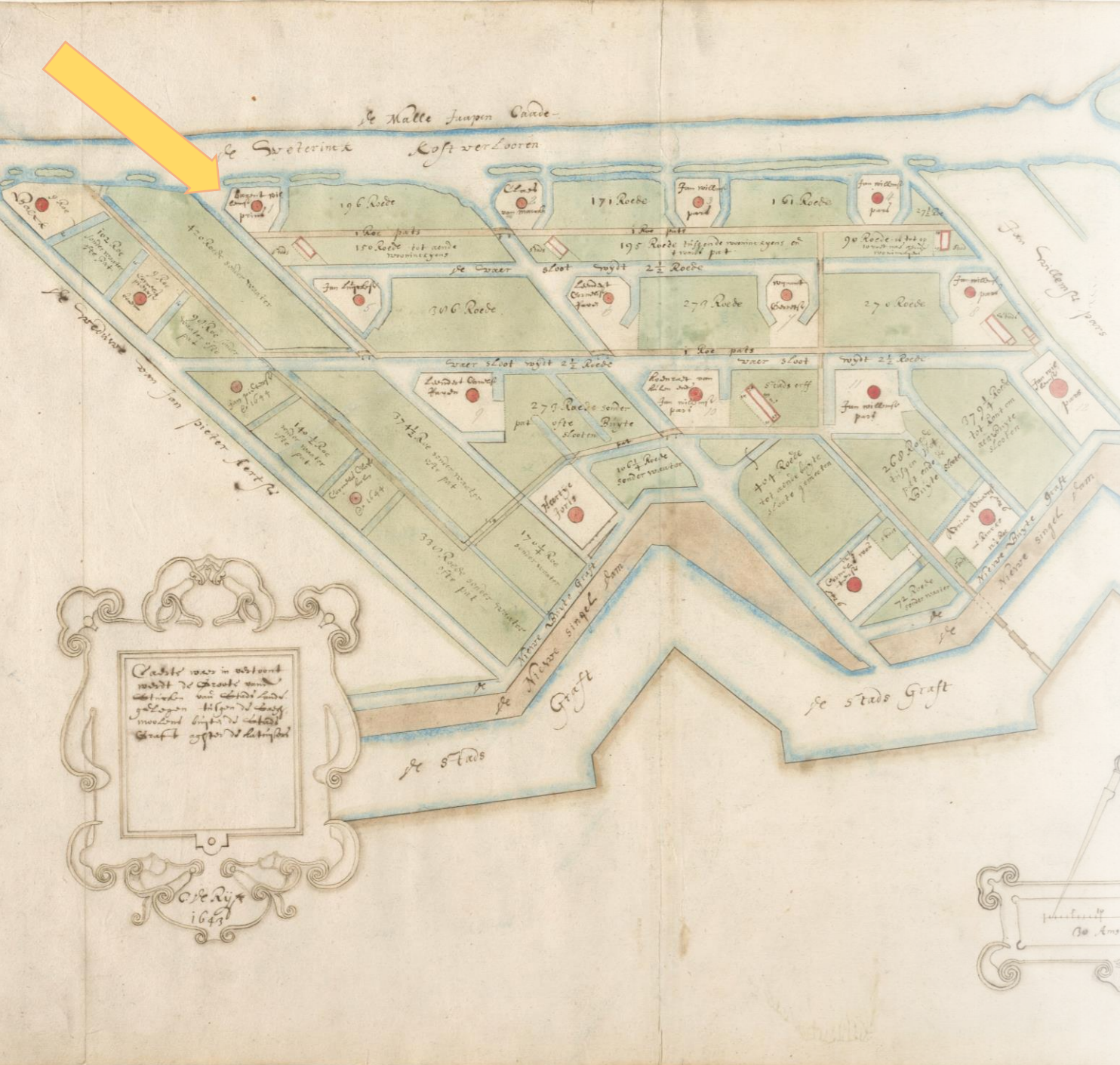

oktober 2023

verleiden

molenterrein De Otter
in 1643

- molen De Otter gebouwd in 1631
- oudste zaagmolen ter wereld
- eerste industriegebied van Amsterdam
- cultuurhistorisch waardevol ensemble
- vroegere buurman Rembrandt van Rijn schildert de Nachtwacht in 1642
- molen en droogloodsen zijn Rijksmonumenten vanaf 1977

IEPEN, ESSCHEN, VERDER
BINNEN en BUITENLANDSCHE
HOUTWAREN by C. van der BUL

W. J. van der

heden

- molen De Otter permanent laten draaien en zagen
- nationaal cultureel erfgoed hoogwaardig verduurzamen en toekomstbestendig maken (SDG 11)
- heden en toekomst van de maak- en creatieve aanmoedigen (SDG 12)
- ambacht van molenaar steunen en behouden (SDG 17)
- levendig, toegankelijk en gastvrij maken voor publiek
- leuk, leerzaam en inspirerend voor jong en oud
- goede voorouder(s) zijn

(hout)industrie

11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES
Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION
Ensure sustainable consumption and production patterns

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
Strengthen the means of implementation and revitalize the global partnership for sustainable development

molenterrein De Otter
is heel bijzonder,
maar gesloten en exclusief
cultureel erfgoed

wij transformeren en behouden
deze bijzondere plek met
toewijding en maken het
toegankelijk, duurzaam en
inclusief

bevlogen vrijwilligers
houden wind
in onze wieden

vrijheid vieren
connectie
verhalen vertellen
jong en oud

ontmoeting
samen vieren
lokale kunstenaars

De Kleine Otter
Gepubliceerd door Maureen Brand Flu · 30 juli 2022 ·
Be who you are, love who you want! 🏳️‍🌈 XXX
Vertaling weergeven

De Kleine Otter
Gepubliceerd door Maureen Brand Flu · 1 juli 2022 ·
Ook dit jaar wappert op Molenterrein De Otter de Surinaamse vlag voor Keti Koti 2022! Tijdens Keti Koti wordt herdacht en gevierd dat op 1 juli 1863 formeel een einde kwam aan de slavernij in de voormalige Nederlandse koloniën Suriname en Antillen. Keti Koti betekent in het Sranantongo 'Ketenen Verbroken'.

herdenken en vieren
koningdag
dodenherdenking
bevrijdingsdag
keti koti
Pride
inclusie

Groene wind in de wieken van *Molen de Otter*

Zonnepanelen

Zonnepanelen op de daken van de grote loods, nieuwbouw prins, voormalige directeurswoning en het kantoor voorzien het hele terrein van schoon opgewekte elektriciteit.

Ventilatie

Het is erg belangrijk om monumentale gebouwen goed te ventileren. De gerenoveerde panden worden daarom voorzien van ventilatie met warmteterugwinning (WTW), waarmee een groot deel van de energie uit de ventilatielucht wordt teruggewonnen.

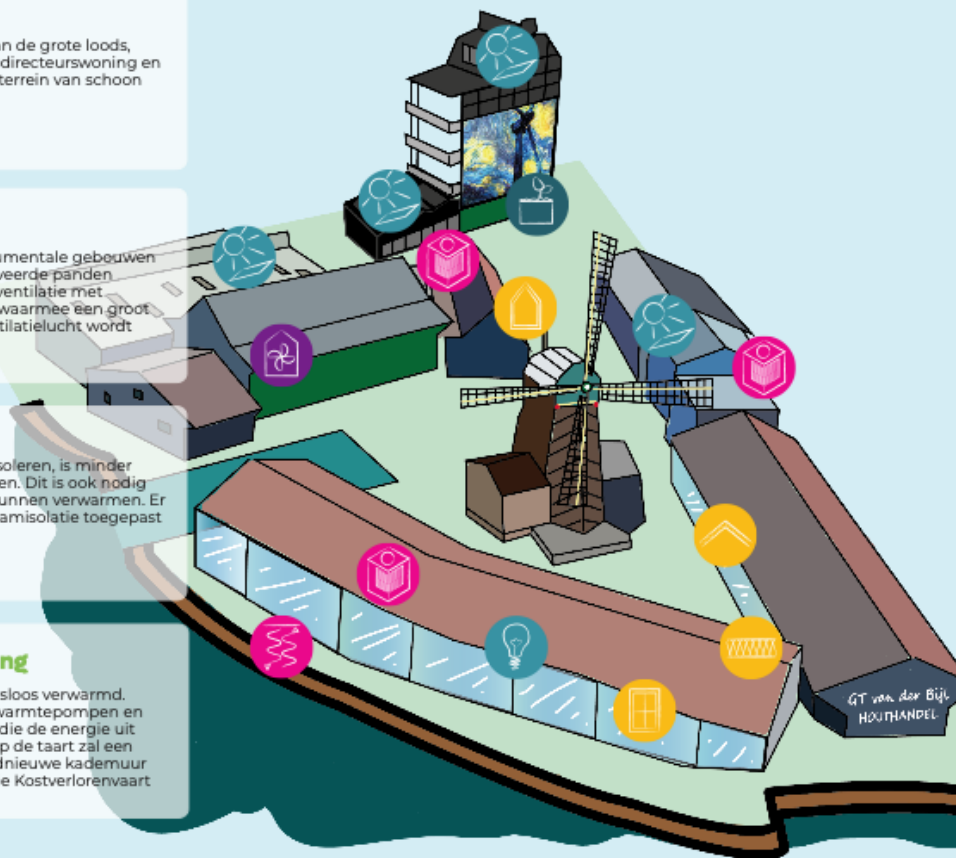
Isolatie

Door alle gebouwen goed te isoleren, is minder energie nodig om te verwarmen. Dit is ook nodig om de panden duurzaam te kunnen verwarmen. Er wordt dak-, gevel-, vloer- en raamisolatie toegepast in de monumenten.

Duurzame verwarming

De gebouwen worden aardgasloos verwarmd. Dit gebeurt met lucht-water warmtepompen en met slimme funderingspalen die de energie uit de bodem halen. En als kers op de taart zal een warmtewisselaar aan de gloednieuwe kademuur de energie uit het water van de Kostverlorenvaart halen.

Groene gevel en ledverlichting

Meer groen in de stad vergroot de biodiversiteit. Pand 60 krijgt daarom een groene geveltuin. Ook wordt elk gebouw verlicht met energiezuinige ledverlichting.

Knechtswoning

De knechtswoning is verbouwd. Er is isolatie toegepast en vloerverwarming aangelegd. Het pand wordt verwarmd met een luchtwarmtepomp.

Houtzaagmolen

De oudste paltrokmolen van de wereld (1631) is geheel gerestaureerd en een icoon voor de houtbouw. Er zijn schilder- en herstelwerkzaamheden uitgevoerd. Elke dinsdag komen de molenaars bijeen om hout te zagen.

Warmtepomp

De monumentale droogloodsen zijn gerestaureerd en hier is flink geïsoleerd: HR++ puien, isolerende dakplaten & gevelisolatie. Via vloerverwarming wordt de duurzame warmte efficiënt afgegeven. De warmte voor de droogloodsen, het kantoor en de knechtswoning wordt opgewekt door een warmtepomp.

Roadmap G.T. van der Bijl terrein

MET ZEEP HELPEN

Met de koop van het Amsterdams zeepje Pulp, waar houtzaagsel aan is toegevoegd, steun je het herstel en behoud van houtzaagmolen De Otter aan de Kostverlorenvaart, de laatste houtzaagmolen in Amsterdam. De essentiële oliën in de zeep geven een subtiele frisse geur van dennennaalden af en dankzij het zaagsel krijg je zachtere handen. Je steunt dus een goed doel én krijgt zachtere handen: twee vliegen in één klap. € 10,50 via molenterreindeotter.nl

ELLE
DECORATION

happinez

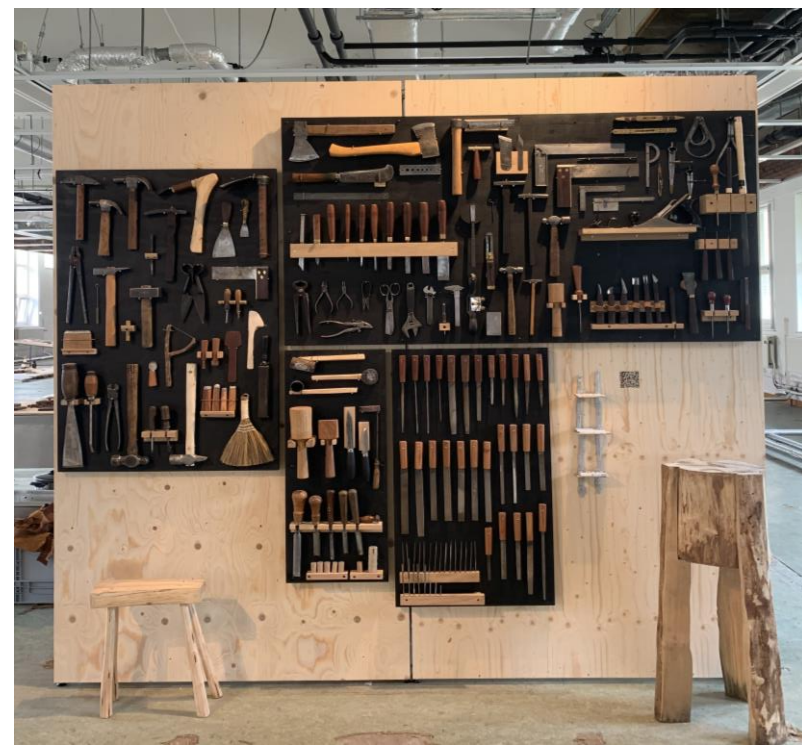
VOORLINDEN

lokaal
kleinschalig
verantwoord
circulair
ambachtelijk

toekomst

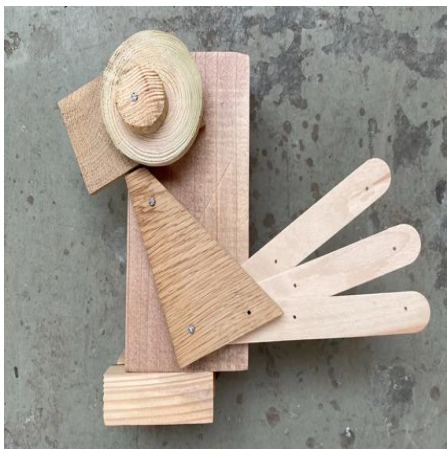
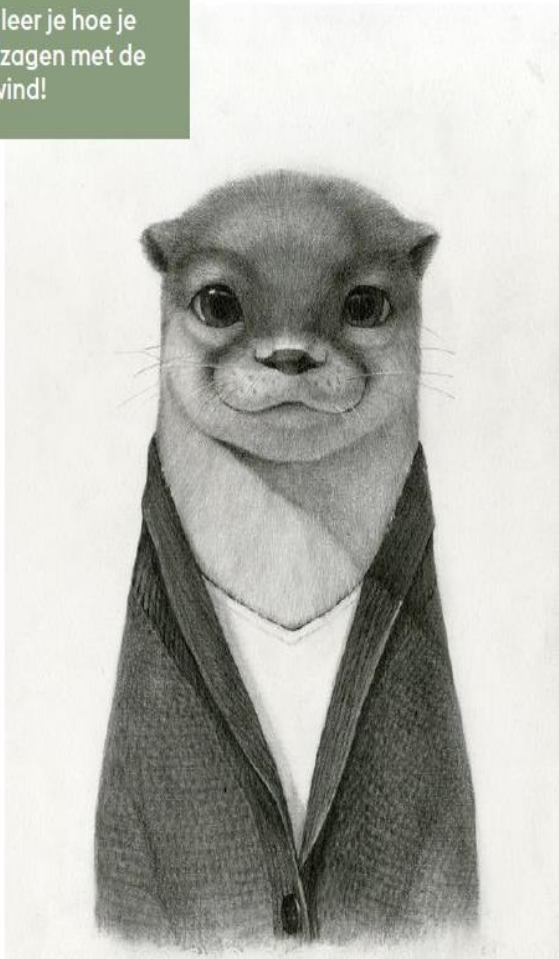

museum (verleden, heden, toekomst)
culturele horeca
evenementen
werken

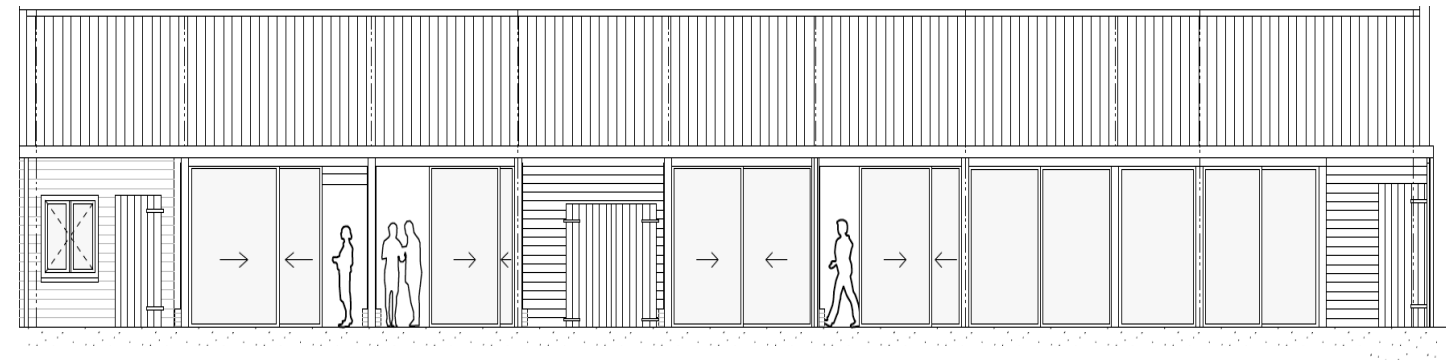
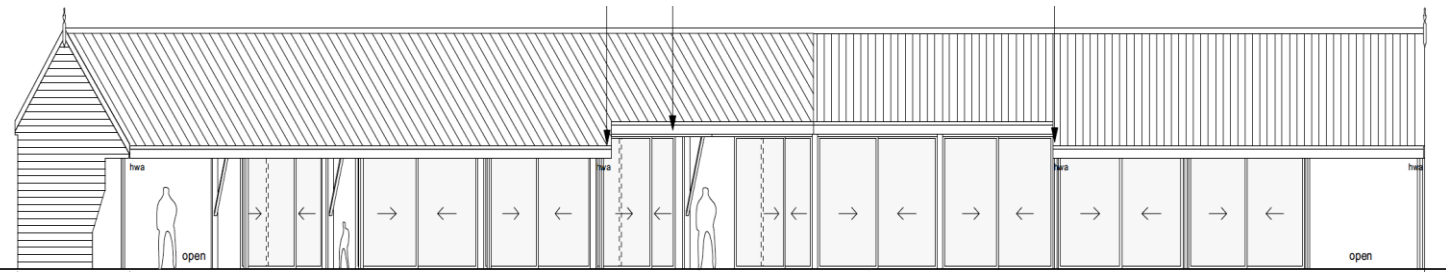
Hoi, welkom bij
houtzaagmolen De Otter.

Vandaag leer je hoe je
hout kunt zagen met de
wind!

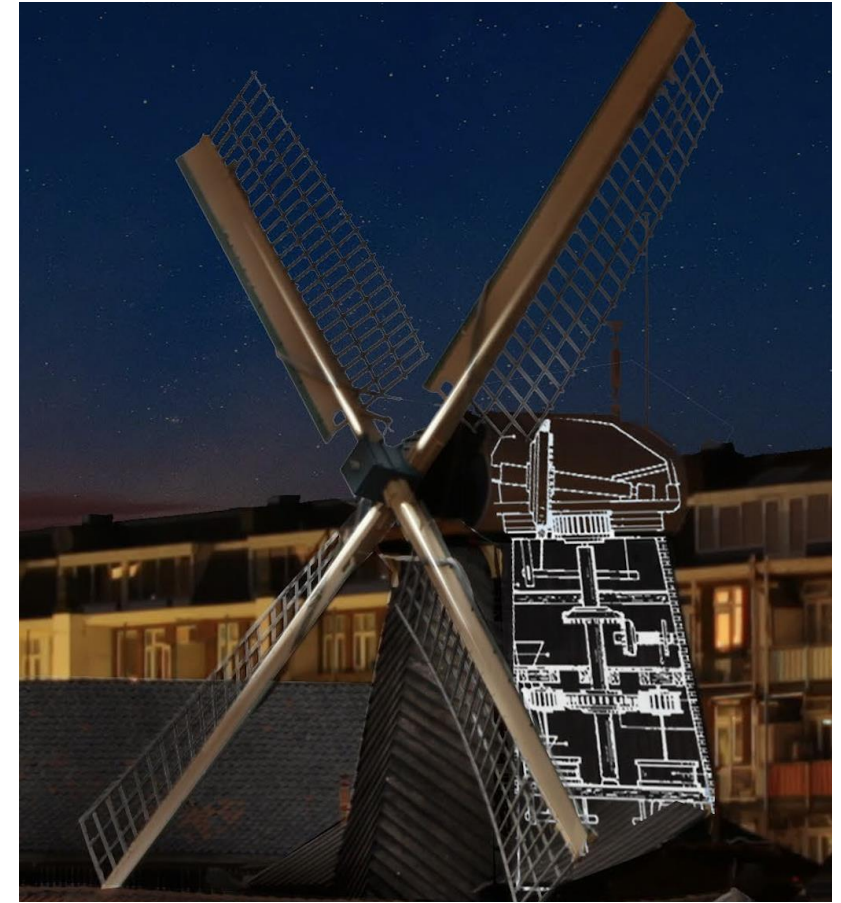
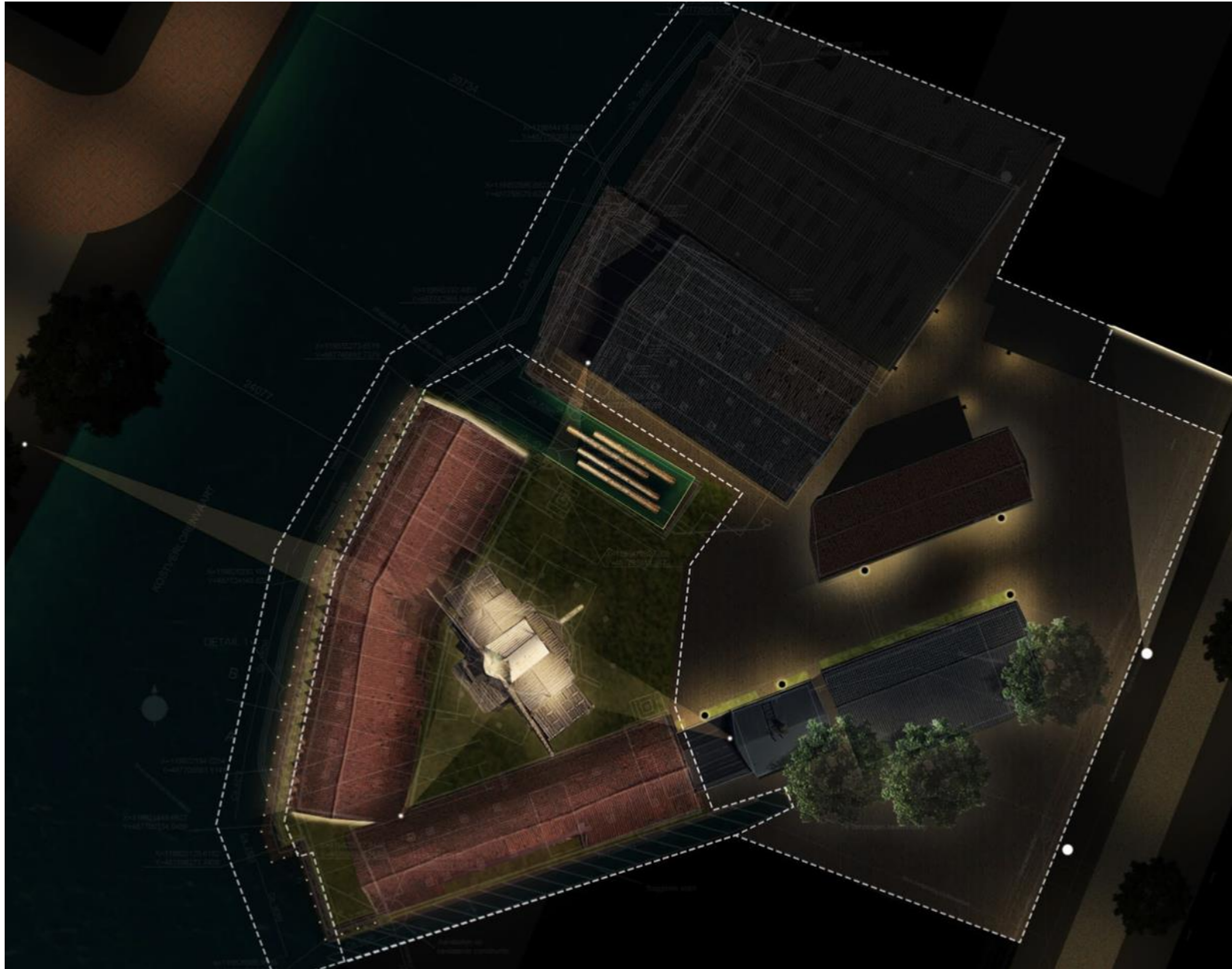

museum
culturele horeca
evenementen
werken

cultureel erfgoed
verdient de spotlights

1. bedenk je toekomstbeeld (leengoed en goede voorouder)
2. maak een splitsing in 'hardware' and 'software'
3. gebruik de SDG's als kapstok voor je visie
4. ga samenwerken met lokale ondernemers, makers, kunstenaar en/of hoogwaardige merken
5. verduurzaam je molen en/of monument
6. bepaal welke feestdagen je wilt vieren en welke gebeurtenissen je wilt herdenken met als doel een plek voor en door iedereen te zijn (afspiegeling van de samenleving)
7. organiseer bijeenkomsten zodat mensen kennis kunnen maken (buiten de eigen bubbel)

Bedankt voor
jullie aandacht

Vragen?

Programma:

- Introductie op het programma - *Ellen Steendam*
- Koloniale verleden van molens - *Herman Kaptein*
- Houtzaagmolen De Otter e.o. Toekomstbestendig - *Guido Mensink*
- **Koffieronde**
- Actuele ontwikkelingen - *Mark Ravesloot*
- Verdrag van Faro: erfgoed is mensenwerk - *Marloes Wellenberg*
- Panelgesprek
- Samenvatting ochtendprogramma
- Lunch

Programma:

- Introductie op het programma - *Ellen Steendam*
- Koloniale verleden van molens - *Herman Kaptein*
- Houtzaagmolen De Otter e.o. Toekomstbestendig - *Guido Mensink*
- Koffieronde
- **Actuele ontwikkelingen - *Mark Ravesloot***
- Verdrag van Faro: erfgoed is mensenwerk - *Marloes Wellenberg*
- Panelgesprek
- Samenvatting ochtendprogramma
- Lunch

Actuele ontwikkelingen

Najaarsbijeenkomst Molennetwerk Zuid-Holland

Mark Ravesloot

20-10-2023 Leidschendam

Een nieuwe gedeputeerde

Meindert Stolk - CDA

Aanvragen groot onderhoud

10 aanvragen ingediend
Beschikbare budget 2023: 300.000 euro
Uitslag december 2023

Aanvragen SIM-subsidie Rijk

Voor 31 maart indienen bij de RCE

Bewonersavond Leiden over molenbiotopen

Molenbiotoop verbeteringsplan van de
gemeente gepresenteerd op 25-9-2023

Overdracht molendriegang aan Rijnlandse Molenstichting

Convenant Aarlanderveen

Looptijd 2015-2024

Programma:

- Introductie op het programma - *Ellen Steendam*
- Koloniale verleden van molens - *Herman Kaptein*
- Houtzaagmolen De Otter e.o. Toekomstbestendig - *Guido Mensink*
- Koffieronde
- Actuele ontwikkelingen - *Mark Ravesloot*
- **Verdrag van Faro: erfgoed is mensenwerk - *Marloes Wellenberg***
- Panelgesprek
- Samenvatting ochtendprogramma
- Lunch

ERFGOEDHUIS
ZUID•HOLLAND

Erfgoed is mensenwerk

Verdrag van Faro: nieuwe perspectieven en kansen

Marloes Wellenberg
20 oktober 2023

Verdrag van Faro (2005) in het kort

Niet objecten en collecties, **maar mensen en hun relatie met erfgoed** staan centraal

- Meedoen en meebeslissen
- Erfgoed als hulpbron voor welzijn en leefomgeving
- Open houding voor andere erfgoedopvattingen

De participatieladder

Zelf Organiseren

Meebelissen

Coproduceren

Adviseren

Raadplegen

Informereren

Typisch Faro: archeologie & participatie

Typisch Faro: Participatief verzamelen

Oproep: Wie heeft er voorwerpen uit de NS- Hoofdwerkplaats?

Collectiedagen Stadsmuseum Tilburg en oud-NS-medewerkers - TijdLab (Bibliotheek Lochal en Stadsmuseum Tilburg)

Een groep oud-NS-medewerkers zet zich samen met Stadsmuseum Tilburg in om het erfgoed van de voormalige NS-Hoofdwerkplaats in Tilburg te behouden voor de toekomst. We willen verkennen welke voorwerpen andere oud-medewerkers thuis hebben die vertellen over hun tijd in de werkplaats. Ook zijn we op zoek naar wat er door de mensen is gered van de sloop, objecten die door erfgenamen zijn bewaard of door liefhebbers zijn verzameld. Heb jij een vlag, button, treinonderdeel, lamp, gereedschap, of iets anders met een herinnering aan de NS-Hoofdwerkplaats? Dan zijn we op zoek naar jou!

Oók typisch Faro: Gilde van Molenaars

ZATERDAG BIJVOEGSEL NRC HANDELSBLAD 4-11-1972

Snel groeiend molenaarsgilde kruit de wieken op de wind

door J. Th. Balk

— Leg eerst de vang er op... Laat 'm even balanceren... Nou maak je 't pal los...

Zó wordt er les gegeven op de stelling van de verfmolen De Kat. Pet op het hoofd, het gezicht roodverkleurd door het verblijf in de buitenlucht doceert Krijt senior. Hij wijst ons de lucht met donkere bonken van wolken, dreigend hangend boven het wijde, groene land van de Kalverpolder. Voor ons ligt het grijze water van de Zaan. In maart en november heb je zulk buig weer, vertelt hij verder. Dan kan de wind plotseling omlopen en achter de zeilen komen. Dat is een gevaar dat men op een molen voor alles moet zien te voorkomen. Vandaar de pal — 't pal, zegt Krijt met een langgerekte a — in het bovenwiel van de molen.

In maart komen er uit zulke luchten sneeuwbuien. „Ik heb het wel meegemaakt, dat de wind in zes minuten van zuidwest naar het noorden liep. 'n Uitschietende wind — dat gaat altijd vlug“. En de wind achter het zeil? Dan heeft men het gevaar dat het wiekenkruis er uit schroeft, er als het ware uitgeblazen wordt. Dat is dan wel een ware molenramp en het is slechts een van de vele redenen waarom wie als vrijwillige molenaar een molen wil leren bedienen het weer op zijn duimpje moet kennen. Weten wat er uit zo'n lucht kan komen, wat een wind uit die hoek kan uitspoken. Dat ook het oude adagium van de krimpende winden en de uitgaande

hoog. Hij wijst naar de fabriekspijp in de verte, waar in de Wormer de papierfabriek staat. „Die is met de molen De Eendracht begonnen.“ Vrijwillige molenaar in opleiding Mars van 't Veer zet de voeten in het kruis op de stelling en brengt langzaam de kap met het wiekenstel op het vleugje wind, dat toch nog over de Zaan komt aandragen. Binnen wijst Krijt ons een schilderij uit een verdwenen molen, dat hier nu in De Kat hangt, die evenals de andere molens van de Zaanse Schans bezichtigd kan worden, wanneer hij draait. Het is een schilderij van een jagersman in een bos, er is al wat verf afgebladderd in de loop van de jaren, maar het opschrift is nog duidelijk leesbaar: De Wildschietjer.

Gekroonde Poelenburg

Van De Kat — zoals gezegd een verfmolen met drie stel kantstenen, waaronder (het oog wil ook wat) nu een poeder ligt van zaagsel vermengd met gemalen dakpannen — gaan we naar de buurman-molen, de gekroonde Poelenburg. Een van de vier paltokmolens die er nog in ons land zijn. Eens stonden er 240 van deze houtzagers aan de Zaan. Nu alleen nog maar de gekroonde Poelenburg, en de Held Jozua, die in het Westzijderveld te Zaandam staat, niet ver van het station.

Ook op de gekroonde Poelenburg is het vrijwillige molenaarsgilde van

de winter worden vervangen door donkerbruine zeilen. De Huisman, het kleine mosterdmolentje aan het einde van de rij huisjes van de Zaanse Schans is nog vrolijk met de zomerzeilen getooid, die scherp afsteken tegen de groengeverfde houten romp van het molentijf. Een vrijwillige molenaar moet geen hoogtevrees hebben om karweitjes uit te voeren, zoals het voorleggen van de zeilen of het wisselen van de zeilen. Oude ervaren molenaars lieten zich soms wel voor een borreltje zich vasthoudend aan het hekwerk, een volledige slag rondraaien en cineasten hebben een dankbaar gebruik gemaakt van deze tour du vent door een draaiende camera een rondje mee te laten draaien.

Een ongezegelijke jongen op een molen kreeg vroeger het dreigement te horen: Denk er om, je gaat achter het zeil. En dan even een volle draai op windkracht, dat leek niet zo'n erg vrolijke ervaring.

Drie zaagramen

De gekroonde Poelenburg heeft drie zaagramen, die elk een naam dragen: Zie toe, Pas op, Raak wat. Er staat een potje met een spatel met rood consistentvet. „'t Moet goed in het vet sudderen, anders loopt-ie warm“, licht Kees Krijt junior ons toe.

Het is koud op de tochtige zaagvloer van de gekroonde Poelenburg. Een zeil is verwisseld, we gaan nu naar „de hut“, zoals het huisje bij de molen heet. Daar krijgen de vrij-

foto Ronald Sweering

waarvan eigenlijk maar 20 korenmolens en 50 watermolens in vol bedrijf dat de beroepsmolenaars onmogelijk in staat zijn om naar de

te Rijswijk in de Betuwe, tegenover Wijk bij Duurstede. Het is niet alleen mooi om te zien, het is ook goed voor de molen, dat

hij trouwens met een gerust hart de vorstdelen geteerd...

— Dat doe ik niet meer, zegt Krijt sr. beslist.

Voor Gerrit Volkers blijkt het geen probleem. Hij voelt zich als jachtzeiler wel vertrouwd met de molen, hij kent de wind óók. Zo'n molen voert overigens heel wat meer zeil dan een BM, zo'n veertig tot zestig vierkante meter wel. Als je honderd uur praktijk hebt op een molen kun je examen doen. Hij is in april begonnen, op vrije zaterdagen komt hij naar de Zaanse Schans.

Kantelhaken

— We gaan draaien met hout, voegt Kees Krijt er aan toe. Geleidelijk aan is alles op de gekroonde Poelenburg weer in orde gebracht, de kantelhaken liggen nu klaar om de stammen te hanteren. Eerst waren er geen zagen, maar die vond men, verroest, in het „kot“ onder de zaagvloer. De zagen hebben ze 'geslepen, en in de ramen gezet.

— In het kot, vertelt Krijt senior, werd het zaagsel opgeborgen. Als er zo'n zeventig of tachtig manden in zaten kwam de zaagselhandelaar langs en bracht het naar de bakkerijen. Krijt senior kwam als negentienjarige onderduiker op de Poelenburg, die toen in Zaandam-Zuid stond. Ze zaagden er populieren en eikenhout. Hij heeft vier zoons, die allen molenminded zijn.

Bij een „volwerkswind“ kon men vroeger met een molen, waarop vier man en de jufjongen — die het eten van huis moest halen als men overbleef — zeventig balken per dag zagen. Maar de oude Nantjes heeft, lang geleden hoor, hem eens verteld, dat ze destijds op de Czaar Peter eens honderd balken op één dag hadden gezaagd. Daar werd nog jarenlang over gesproken. Het was overigens wel een ouderwets lange dag geweest: van vier uur 's ochtends tot tien uur 's avonds. En heel de lange dag een „volwerkswind“ in de zeilen.

een tondeldoos van de ene steelt op de andere kon werpen.

De jonge harenmaker

Maar dat alles behoort tot de molensgeschiedenis. De vrijwillige molenaars kunnen er overigens niet genoeg van horen, ze zijn door de molens gegrepen en ze verdiepen ze er steeds verder in. Tijdens ons gesprek in de „hut“ van de gekroonde Poelenburg is nog een jeugdige bezoeker binnengekomen: Martin Bus uit Knollendam. Hij is de jonge harenmaker voor de oliemolens. Zoeker — de vierde in het rijtje langs de Kalverringdijk. Martin Bus heeft van een oude man, die de werk nog verstond geleerd hoe „haren“ moet maken, een soort onslag waarin het zakje („de bus“ verwarmd met gemalen olie) wordt gevat voor het olieslaan. Haren waren vroeger van paardeharen — buigzaam en het neemt geen olie op — maar nu wordt er nylon sisal voor gebruikt. De slachtsnaam Harenmaker is aan de vrijwel vergeten ambacht ontleend.

Het woord wordt alleen in de meervoud gebruikt. Het is al te vinden bij Kiliaan: Haere, Hayre. Wil men de oliemolens metterdaag gebruiken dan is een harenmaker onmisbaar — Martin Bus is dus de vrijwillige molenaar ook van de partij.

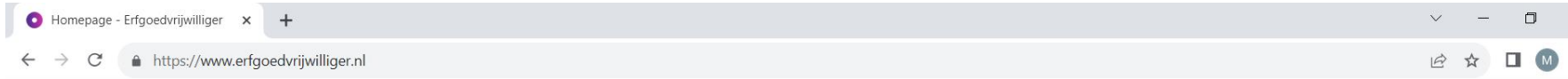
Er wordt niet alleen les gegeven op de molens aan de Zaanse Schans — het eerste examen werd destijds op De Kat afgenomen — maar er komen ook molenthousiasten uitgenodigd naar de bovenmolen te Zeevaar — een prachtige molen met een heel aparte flora op de molenberg waarop o.a. nog de wilde aversruit te vinden. — waar molenaar Strijbos uit Didam les geeft. En dan zijn er lesmolens in zulke wijdteentoonde plaatsen als Munnekeas, Aduard, Stamproy en Wijdemans, heeft men in het laatste dorp van

Faro is erkenning

- Maatschappelijke waarde van erfgoedvrijwilligers
- Belang van ondersteuning van vrijwilligers
- Erfgoed verbindt en biedt kansen voor andere domeinen

Vacaturebank Erfgoedvrijwilliger.nl

[HOME](#) [VACATURES](#) [VERHALEN](#) [VERDIEPING](#) [COACHING](#) [OVER ONS](#) [AGENDA](#) [ENGLISH](#) [f](#) [@](#) [✉](#) [🔍](#)

GEEF VROEGER EEN TOEKOMST

Erfgoedvrijwilliger.nl is dé plek voor vrijwilligers(organisaties) in de erfgoedsector. Ben je op zoek naar een vrijwilligersklus in de buurt? Wil je jouw kennis over een bepaald erfgoedonderwerp bijspijkeren? Of kan je wel wat hulp gebruiken bij het vinden van nieuwe vrijwilligers? Je vindt het allemaal op erfgoedvrijwilliger.nl.

[bekijk vacatures](#) [➤](#)

-

Werk mee aan een tentoonstelling over archeologie en migratie in Alphen aan den Rijn
[bekijk deze vacature](#)
-

De Laurenskerk Rotterdam zoekt enthousiaste klussers
[bekijk deze vacature](#)
-

Gids aan boord van Museumship Mercur
[bekijk deze vacature](#)

Faro daagt (jou) ook uit

- Hoe zijn mensen betrokken?
- Wie is er (nog) niet betrokken?

Toegankelijkheid en inclusiviteit

← → ↻ https://www.erfgoedvrijwilliger.nl/verdieping/voor-bestuurders-en-organisaties/

Inclusie (DT&I) (9)

Praktisch aan de slag (21)

Publieksbereik en educatie (15)

Subsidies en fondsen (5)

Vrijwilligersmanagement (12)

Levende geschiedenis: andere verhalen en ander publiek

Bij levende geschiedenis of reënactment beelden vrijwilligers een periode uit de geschiedenis uit. Dat kan een specifieke gebeurtenis zijn zoals...

Video: digitale toegankelijkheid

Ook als kleine erfgoedinstelling wil je voor iedereen toegankelijk zijn. Je wil iedereen bij jou verwelkomen en dat niemand daarbij letterlijke of...

Subsidieregelingen en fondsen

Landelijk zijn er veel verschillende fondsen en subsidies. Op deze pagina vind je een selectie van fondsen en subsidies die...

TIP 7. LAAGHANGEND FRUIT

Er zijn onderwerpen die op bijna alle toegankelijkheidspagina's worden vermeld. Dit 'laaghangend fruit' betreft punten die je zonder veel moeite op je toegankelijkheidspagina zet. Een paar voorbeelden:

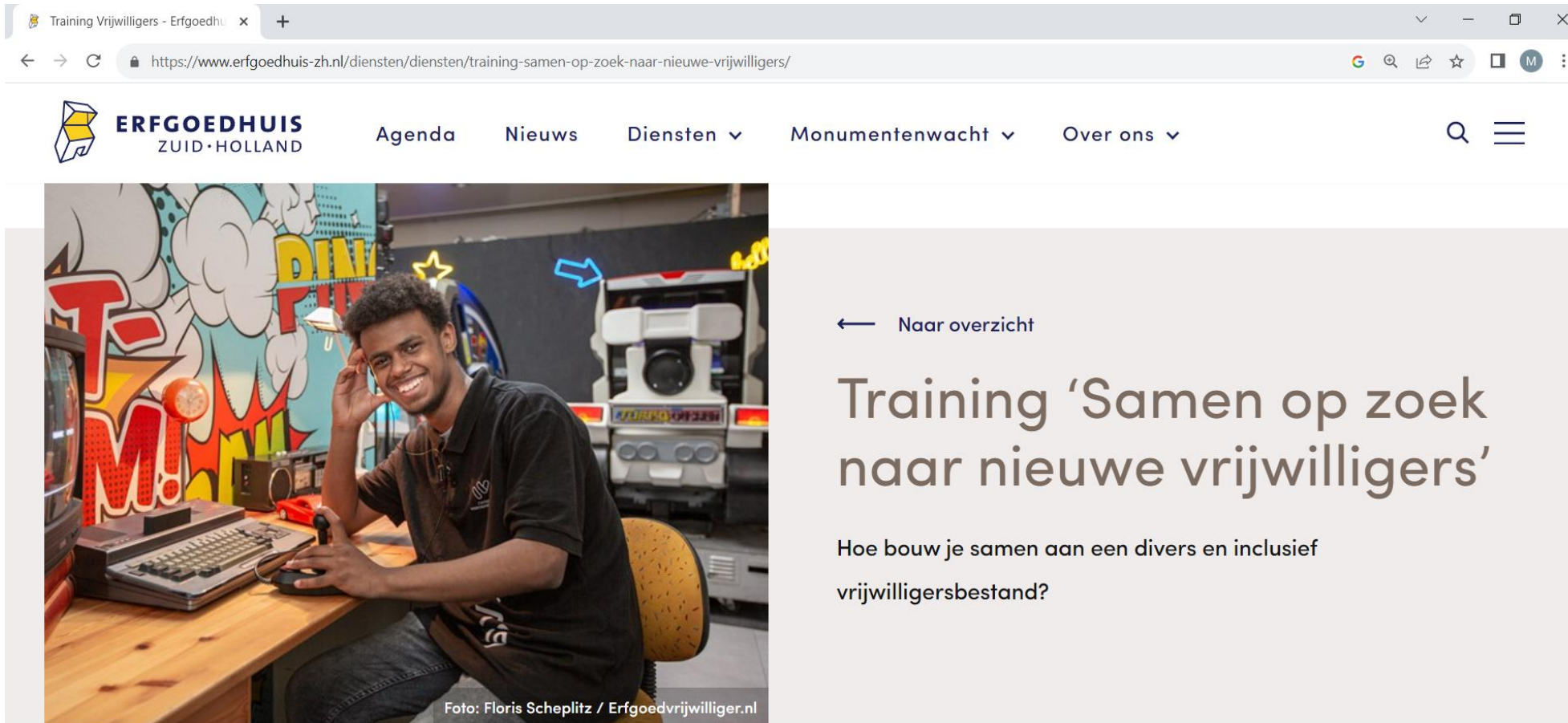
- Mag een hulphond naar binnen?
- Is er een gehandicaptenparkeerplaats?
- Waar is de dichtstbijzijnde toegankelijke bushalte?
- Is er een toegankelijk toilet?
- Is de locatie (deels) toegankelijk voor mensen in een rolstoel?
- Is er een kolfruimte?
- Plaats foto's van eventuele lastige situaties. Bijvoorbeeld een steile trap of een hoge drempel bij de voordeur. Aan de hand van de foto's kunnen mensen beter inschatten of de situatie voor hen een probleem is.

TIP 8. ZEG OOK WAT ER NIET IS/NIET KAN

Het voelt misschien als een falen om op je toegankelijkheidspagina te noteren dat er geen lift is, maar het is vervelender om een gast die net kilometers heeft gereisd te moeten teleurstellen. Wanneer de gast van tevoren weet wat er wel en niet is/niet kan, kan deze persoon – eventueel in overleg met de erfgoedlocatie – op zoek naar een alternatief.

Op zoek naar nieuwe gezichten?

The image shows a browser window with the URL <https://www.erfgoedhuis-zh.nl/diensten/diensten/training-samen-op-zoek-naar-nieuwe-vrijwilligers/>. The website header includes the logo for 'ERFGOEDHUIS ZUID·HOLLAND' and a navigation menu with items: 'Agenda', 'Nieuws', 'Diensten', 'Monumentenwacht', and 'Over ons'. A search icon and a hamburger menu icon are also present.

The main content area features a photograph of a young man with curly hair, wearing a black polo shirt, sitting at a wooden desk in a room decorated with comic book-style graphics. He is smiling and looking towards the camera. The background includes a computer monitor, a keyboard, and a chair. A blue arrow points to the right in the background.

Below the photo is the caption: 'Foto: Floris Scheplitz / Erfgoedvrijwilliger.nl'.

Below the photo is a navigation link: '← Naar overzicht'.

Training 'Samen op zoek naar nieuwe vrijwilligers'

Hoe bouw je samen aan een divers en inclusief vrijwilligersbestand?

Meer weten? Neem contact op

Marloes Wellenberg

wellenberg@erfgoedhuis-zh.nl

ERFGOEDHUIS
ZUID • HOLLAND

Programma:

- Introductie op het programma - *Ellen Steendam*
- Koloniale verleden van molens - *Herman Kaptein*
- Houtzaagmolen De Otter e.o. Toekomstbestendig - *Guido Mensink*
- Koffieronde
- Actuele ontwikkelingen - *Mark Ravesloot*
- Verdrag van Faro: erfgoed is mensenwerk - *Marloes Wellenberg*
- **Panelgesprek**
- Samenvatting ochtendprogramma
- Lunch

ERFGOEDHUIS
ZUID•HOLLAND

PANELGESPREK

ERFGOEDHUIS
ZUID•HOLLAND

RONDE 1:

Nieuwe verhalen, nieuwe perspectieven

ERFGOEDHUIS
ZUID•HOLLAND

RONDE 2: **Innovatie**

ERFGOEDHUIS
ZUID•HOLLAND

Vragen

Middagprogramma:

- Lunch
- **13.30 uur** vertrek excursies
- 16.15 uur borrel

GROEP A – MARLOES en DEBBY

- Start bezoek De Salamander
- Lopend (8 min.)
- Na bezoek -> bus -> De Herder
- Terug naar Het Veur per bus

GROEP B - ELLEN

- Start bezoek De Herder
- Vertrek per bus 13.30 uur!
- Na bezoek -> bus -> De Salamander
- Terug naar Het Veur per bus